

ליקוט פנינים קצרים בהלכה ובאגדה על סדר הפרשיות ובענייני דיומא

- א. למה דוקא יהושע הלך להלחם עם עמלק ולא משה
- ב. איך נסתלק החשש ד"שמא ישובו מצרימה" (דרוש נאה בקנין עליה ברוחניות)
- ג. הסבר בזה שאנו משתמשים בלשון "קריעת ים סוף", ואף שאין זה לשון התורה
- ד. הים ראה וינס, מה ראה, ברייתא דר' ישמעאל
- ה. אז ישיר משה (אפילו עוברים שבמעיי מאן אמרו שירה)
- ו. האם הזמנים תלויים בהשמש או לא (הנ"מ להלכה למעשה)
- ז. הידור מצוה במקום שכבר קיים המצוה (והנ"מ להלכה למעשה)

א. למה דוקא יהושע הלך להלחם עם עמלק ולא משה

דנו הראשונים למה לא הלך משה להלחם בעצמו בעמלק אלא שלח יהושע, ועי' בספר שירת דוד שהביא מן האברבנאל דכ' וז"ל ואפשר עוד לומר שמשה רבינו לא רצה להלחם בעצמו המלחמה הזאת כדי שלא ישוה לעמלק ויתכבד שנלחם עם משה ועם כל ישראל, אבל כדי לבזותו שלח את יהושע משרתו להלחם בו ושלא ילכו כל בן חיל מישראל אלא אנשים מועטים, וכל זה מפני כבודו של משה וכבודו של ישראל, עכ"ל.

וכ' השירת דוד שהוא שמע מירידו הג"ר שמחה שווארץ שליט"א שיש להוסיף דבר נאה, דהא ידוע שעמלק הוא הסמל של לצינות, דהיינו לבטל כל דבר חשוב, וכך הייתה כוונת עמלק גם במלחמה זו, דכל העולם יראו מלהתחיל מלחמה עם בני ישראל לאחר שראו כל הניסים, ובא עמלק לעשות ליצנות בכל זה, ולכן הנהיגו עמו בני ישראל מדה כנגד מדה, וכדי לבזותו שלחו את יהושע עם מקצת אנשים ולא הלך משה להלחם עמו כדרך שאר מלחמות, עי' שם.

ב. איך נסתלק החשש ד"שמא ישובו מצרימה" (דרוש נאה בקנין עליה ברוחניות)

כתיב (י"ג י"ז) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושובו מצרימה.

עי' בספר מגד יוסף שהק' שמה מהני בזה שהולכים במדבר, והא בכל מקום לא התרחקו יותר ממהלך ימים אחדים ממצרים, ואפילו כשהלכו שנים רבות במדבר, לכאור' ידעו שהוא עדיין קרב למצרים.

וכ' לתרץ בדרי"א כך, כשכלל ישראל יצאו ממצרים הרי היו במדרגת מ"ט שערי טומאה, וכדי ליכנס לארץ ישראל הוצרכו להיות כבר עם סגולה הנאמן לה' ולתורתו, וא"כ י"ל שבדרך זה, לתת זמן להשתנות להיות עם קדוש לא רצה הקב"ה לזרוז, כי העליה הנעשה במהירות מביאה לירידה במהירות, "אבל אם העליה תהיה איטית צעד אחר צעד, אז אפילו כשימעדו לא יתדרדרו כליל".

CD's of the shuirim that are based on the Gilyon are now available. The CD's can be ordered by sending a request to MachonGevurasAkiva@gmail.com or to dedications of the Gilyon are available at \$30 per week . Weekly.1269 Medina Ct. Lakewood NJ 08701. The cost is \$1 (plus postage) per CD

מאת מרדכי הכהן קסטר – אפשר להשיג גליון זו ע"פ שילוח בקשה ל MachonGevurasAkiva@gmail.com הרוצה להקדיש גליונות הבאים נא לפנות למספר טל. 732-370-3887 . גליונות להורדה אצל www.ladaat.net

One can subscribe to this Gilyon by sending a request to MachonGevurasAkiva@gmail.com. The Gilyon can be ordered for your shul (free of charge) by calling 732 – 370 – 3887

כ' רבינו בחיי (בהקדמתו לפ' בשלח) בתוך דבריו וז"ל, וכענין הנסיון בישראל כשיצאו ממצרים שרוב הנסים אשר נעשו להם במדבר היו כדי לבחון את לבם ולהביאם לידי נסיון. **כענין קריעת ים סוף שלא נקרע הים להם ביחד לעשות להם בתוכו שביל ארוך מתחלתו ועד סופו אלא מעט מעט**, כי הים היה נס מפניהם, ומדי עברם היו רואים הים לעיניהם, וכן אמר דוד ע"ה (תהלים קיד) הים ראה ויננס, **עכ"ל**. ע"י שם מה שהאריך על דרך זה.

ולפי זה מובן למה נקט חז"ל לשון של "קריעת" ים סוף, דהא הים נחלק מעט מעט, משא"כ התורה לא אמרה לשון "קריעה", דהא כתיב (שמות י"ד כ"א) ויבקעו המים, ועל זה כתב רש"י, ויבקעו מים. **כל מים שבעולם**. ועל כל מים שבעולם לא שייך לשון קריעה, דהא מסתברא דדוקא ים סוף נחלק מעט מעט, ועל פי מה שכ' רבינו בחיי, אבל בכל הימים שבעולם אין טעם שיתחלקו מעט מעט, דהא בזה אין שום תכלית לעשות כן, דדוקא ים סוף צריך להתחלק מעט מעט כדי להראות הבטחון של כלל ישראל.

וא"כ מובן היטב למה התורה נקטה לשון של "בקיעה", דהא התורה איירי בכל הימים שבעולם, משא"כ לשון חז"ל איירי רק בים סוף, וא"כ שפיר נקרא בכל מקום "קריעת" ים סוף.

(ולכא"ו אין להק' שאיך נקטה התורה לשון "בקיעה", והא התורה איירי גם בים סוף, ועל ים סוף לא שייך לשון "בקיעה" אלא "קריעה", ולכא"ו יש לומר שהלשון של "בקיעה" שייך בכל, ולשון ד"קריעה" שייך רק בדבר שנתחלק מעט מעט, וא"כ התורה שפיר יכולה לומר לשון של "בקיעה", דהא "בקיעה" הוא לשון כללי).

ושוב העיר לי ח"א שלכא"ו י"ל באופן פשוט, דהתורה נקטה לשון "בקיעה", דהא בעצם זוהי הלשון הראוי לכך, ורק חז"ל נטקו לשון "קריעה" כדי ללמד לנו מה שכ' רבינו בחיי, דהיינו שהיה קריעה באופן של לאט לאט כיון שדבר זה מוכיח הבטחון של כלל ישראל.

שיטת הרשב"א

ושוב מצאתי שכבר דן הרשב"א בשאלה כגון זה, ולפי דבריו אין מקום להק'.

כ' השו"ת הרשב"א (ח"א סי' קנ"ז) וז"ל, ומה ששאלת מפני מה אנו אומרינן על נטילת לולב ואין אנו אומרינן על לקיחת לולב כלשון הכתוב ולקחתם לכם.

זו אינה שאלה שאין מקפידין בלשון כל שאנו שומרינן הענין, שאם כן שאל למה אנו אומרינן על נטילת לולב ואין אנו אומרינן על נטילת כפות תמרים כלשון הכתוב, וכן בתפילין ובתקיעת שופר ובכל

וכתב שכך היא פירוש הפסוק כאן, "ולא נחם, כי קרוב הוא" הדרך הקרובה והקצרה בבנין רוחני אינה הדרך הטובה, "פן ינחם העם בראותם מלחמה ושובו מצרימה" כאשר יתקלו במלחמת היצר ורפיון רוחנית, יתדרדרו לשפל המדרגה וישובו למצב כמו שהיו במצרים.

וכתב שכך ראינו דמיד לאחר שקיבלו התורה יכלו לעשות המעשה עבירה של העגל, ונגזר על כלל ישראל ללכת במדבר מ' שנה, לא רק בתורת עונש אלא גם כי כך צריכים להגיע להיות העם הקדוש, ע"י שם.

ולכא"ו יש להוסיף ממה שכ' הג"ר משה פיינשטיין בענין זה, דכתב בספרו הדרש משה וז"ל, ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת [טו לח], לכאורה תמוה מה שבחר ה' בתכלת משום שדומה לים וים לרקיע ועוד הרבה דמיונות עד שמגיע לכסא הכבוד [חולין פט א], ומאי טעמא לא צוה ה' לעשות הצבע הדומה יותר לכסא הכבוד.

וצריך לומר שהוא להורות שצריך ללכת במדרגות מדרגות עד שמגיע לכסא הכבוד ולא ברגע אחד בלא עמל ויגיעה, כי מה שבא בעמל ויגיעה יודע יותר מהכרה דברגע אחד ונדבק בו יותר לבל לזוז מזה לעולם. וזהו אולי הטעם שבגאולה העתידה נאמר [ישעיה נב יב] כי לא בחפזון תצאו, **עכ"ל**.

ע"י מה שהארכנו יותר בזה בקונטרס גבורת עקיבא על המועדים (ר"ה יו"כ וסוכות).

ג. הסבר בזה שאנו משתמשים בלשון "קריעת ים סוף", ואף שאין זה לשון התורה

הנה בתורה נאמר לשון "בקיעה" אצל קריעת ים סוף, וא"כ צ"ע למה שינו חז"ל בכל מקום לקרות המעשה "קריעת" ים סוף, והא אין זה לשון התורה.

וע"י בהגדה של פסח גבורת עקיבא שהבאנו כמה פשטים בזה, וכאן כתבתי אחת מהן, לכא"ו יש לחלק בין לשון "קריעה" ו"בקיעה", דלשון בקיעה משמע שכל החלוקה נעשה בבת אחת, משא"כ קריעה משמע שהחלוקה נעשה לאט לאט, וא"כ יש להבין הדבר באופן זה.

2. ועוד הביא מהג"ר איסור זלמן מלצר זצ"ל לבאר על פי הגמ' סנהדרין ע"ג, שהביאה הברייתא דרבי ישמעאל דיש להרוג את הרודף ע"מ להציל את הנרדף, וכיון שראה הים ברייתא דרבי ישמעאל, סבר הים דיש להטביע את המצרים הרודפים, ולהציל את ישראל הנרדפים.

3. ועוד כ' שיש לבאר ע"פ מה שאומרים חז"ל דשרו של ים עירער ואמר בעת קריעת ים סוף, הללו עובדי עובדה זרה והללו עע"ז, מה נשתנו אלו מאלו, השיבו הקב"ה כלום אתה דן אונס כרצון.

אבל עדיין צ"ע, וכי מותר לעבוד עבודה זרה באונס, והרי ע"ז היא אחת מג' עבירות שנאמר עליהם יהרג ועל יעבור, וכ' בשם הספרים דהא הגמ' סנהדרין ע"ד הביאה שיטת ר' ישמעאל שהוא חולק על זה, וסובר שגם בע"ז נאמר יעבור ואל יהרג, וא"כ י"ל שזוהי המדרש: הים ראה וינס, ראה ברייתא דר' ישמעאל הסובר שגם בע"ז אמרינן יעבור ואל יהרג, ולפיכך שפיר נקרא הים לפנייהם.

(ושוב העיר שאף אם יש לעבודה זרה דין דיהרוג ואל יעבור, עדיין צ"ע אם יש להחשיב כאונס, ובפרט לפי הרמב"ם (הל' יסודי תורה פ"ה ה"ה) הסובר שאם יעבור על אחת מן העבירות חמורות, עדיין נחשב כאונס).

ולכאור' יש להוסיף שיש בהסבר זה רווח גדול, דלפי זה אין הברייתא דר' ישמעאל בא לאפוקי סתם טענה שאולי יש להים, אלא דכבר הגיד המדרש הטעם דלא רצה הים לבקע לפני ישראל, דאמר הים "אף הם עבודי ע"ז הם", וא"כ שזוהי הטעם של הים שלא לבקוע לפנייהם, צריך יישוב לזה, וזוהי שהשיב הקב"ה, דהא הם אנוסים, ועל זה בא הברייתא לומר שטענה של אונס הוא טענה נכונה, דהא סבר ר' ישמעאל שאף לעבודה זרה אינו מחויב למסור נפשו.

ושוב שמעתי מח"א עוד הסבר בזה, דהא עי' בהאור החיים (שמות י"ד כ"ז) שהסביר שיש תנאי במעשה בראשית, שצריך כל מעשה בראשית ("ה'טבע") להיות כפוף להתורה ועמליה, עי' שם שהאריך בענין זה.

המצות אין ההקדפה רק על שמירת הענין לא בלשון, וכן ברכות המצות והנהנין נאמרות בכל לשון, עכ"ל.

וכך היא בהמילים דבקיעה וקריעה, דהמשמעות של המילים שווין להדדי, דהא כתיב (שמות י"ד כ"א) ויבקעו המים, ועל זה כ' התרגום ואתבזעו מיא. וכתיב (ויקרא י"ג נ"ו) וקרע אתו מן הבגד, ועל זה כתב התרגום, ויבזע יתה מן לבושא, דהיינו שמתרגם בקע כמו קרע, וא"כ לפי מה שכ' הרשב"א אין מקום להק' כמו הקו' הנ"ל.

ד. הים ראה וינס, מה ראה, ברייתא דר' ישמעאל

איתא במדרש מה ראה הים, הברייתא דר' ישמעאל, וכמובן שצ"ע בכוונת המדרש, (ויש מדרשים שהים ראה ארונו של יוסף הצדיק, ואכמ"ל בכל זה).

ובהש"פ גדולי ישראל הביא ג' פשטים להסביר המדרש.

1. כ' שיש להק' עוד בלשון זה, דמדוע נאמר "הים ראה" בלשון עבר, ו"הירדן יסוב" בלשון עתיד, וכ' שמובא בספרים לבאר הענין כן, דהנה רבי ישמעאל דורש את י"ג המידות שבהן התורה נדרשת, והראשון מהן קל וחומר, וזהו מה שנאמר "הים ראה וינס", מה ראה מדרשו של ר' ישמעאל שהיה דורש את התורה בק"ו, ולפיכך ראה הים ואמר, ומה יהושע תלמידו של משה יחצה בעתיד את הירדן, משה רבו שנאמר עליו לא קם כמשה, לא יחצה את הים, והדברים מבוארים להפליא, "הים ראה וינס", ראה את הק"ו של ר' ישמעאל, ואמר ומה לעתיד, ה"הירדן יסוב לאחור" לפני יהושע תלמידו, ודאי וודאי שהים ינוס לפני משה רבו.

וכ' שכעין הק"ו הנ"ל מובא בגמ' סוטה י"ג, שצף ארונו של יוסף בנילוס שהיה עשוי ממתכת, ואל תתמה היאך ברזל צף, אלא דברים ק"ו, ומה אלישע תלמידו של אליהו, ואליהו תלמידו של משה צף ברזל מפניו, משה רבו של אליהו, ואליהו רבו של אלישע, על אחת כמה וכמה.

הטבע להפיל עובריהן, אלא שהקב"ה עשה להן נס של הפילו עובריהן ונשארו בחיים, עי' שם מה שהאריך הבאר יוסף יותר בזה.

ולפי זה יש להבין איך יודעים העוברים בהנס, דהא גם הם הרגישו שצריך אמם להפיל עובריהן, וא"כ יש לומר שמחמת זה הם שורים שירה, ואף דלא ראו כל הנסים.

ו. האם הזמנים תלויים בהשמש או לא (הנ"מ להלכה למעשה)

כתיב (י"ז י"ב במלחמת עמלק), ויהי ידיו אמונה עד בא השמש, ופי' רש"י עד בא השמש, שהיו עמלקים מחשבין את השעות באיצטרולוגיאה באיזו שעה הם נוצחים, והעמיד להם משה חמה וערכב את השעות.

ויש לדון מה נעשה בהזמנים באותו זמן, דהא ידוע שכל הזמנים תלויים בהשמש, וא"כ אם יש שינוי בהשמש, יש לדון מה נעשה בהזמנים התלויים בהם, דהיינו האם הזמנים תלויים בהשמש ממש, או דאמרינן שאין השמש אלא סימן להזמנים, ואף אם אין לנו עליית וירידת השמש, עדיין שייכים כל הזמנים, ולכאור' מזה משמע שהשמש הוא סיבה להזמנים ולא רק סימן, וכמו שכ' רש"י "וערכב את השעות".

ויש בזה נ"מ להלכה, דיש לדון מה הדין בזמני תפלה (ועוד ענינים) באותן מקומות שיום ולילה נמשכים לזמן רב, וכגון בהקוטב הצפוני והקוטב הדרומי (north pole, south pole), שבמקומות אלו יש רק יום ולילה אחת בשנה, והיום והלילה נמשכים לו' חדשים.

ובאמת יש בשאלה זו כמה נקודות, וכאן דינו רק באחת מהם, ועי' בגליון גבורת עקיבא הארוך לפרשת חיי שרה שהארכנו בכל צדדי השאלה.

ובאמת אין זה עיקר המקור לזה, והמקום שבו דנו המפרשים בזה הוא אצל המעשה ביהושע שעכב השמש בשעת המלחמה עם יריחו, וכמו שכ' בפרקי דר' אליעזר (פרק חמשים ושנים), דהמלחמה ביריחו הייתה בערב שבת, וראה יהושע שהישראלים היו בצער, דהם חששו שמא הם יצטרכו ללחום אף בשבת, ותהיה בידם העבירה של חילול שבת, ועוד שראה הדמומים כובשין במזלות באים על ישראל, מה עשה יהושע, פשט ידו לאור השמש ולאור

וא"כ מובן היטב המדרש, דהא צריך ה"טבע" להיות כפוף להתורה, ומי הבעלים על התורה, ישראל, דהא התורה ניתנה לישראל וכמו שאמרו חז"ל תורה לאו בשמים היא, דהא אמר ר' ישמעאל שיש י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, דהיינו שיש לחכמים הכח לעשות דרשות ולחדש דינים בהתורה (עי' בשב שמעתא בהקדמתו מה שכ' בענין זה), וא"כ לאחר שהים ראה שלא זו בלבד שכלל ישראל לומדים התורה, אלא שהם הבעלים על התורה, שוב בודאי צריך להכניע את עצמו לפנייהם ולעשות רצונם, (ועי' שם בהאור החיים שהסביר הענין באופן אחר, עי' שם).

ה. אז ישיר משה (אפילו עוברים שבמעו מאן אמרו שירה)

איתא בסוטה (ל: זז"ל, ת"ר דרש רבי יוסי הגלילי, בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה עולל הגביה צוארו ותינוק שמט דד מפיו ואמרו זה קלי ואנוהו, שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, היה רבי מאיר אומר מנין שאפי' עוברים שבמעו אמן אמרו שירה, שנאמר במקלהות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל (*והא לא חזו, אמר רבי תנחום כרס נעשה להן כאספקלריא המאירה וראו), ע"כ.

ונכתב בצד הגמ' " * [כל זה ליתא בילקוט ובע"י]".

ולכאור' יש לדון לפי הגירסא דלא הק' "והא לא חזו", למה באמת אין להקשות כן.

ולכאור' יש להסבר ע"פ מה שכ' הבאר יוסף (להג"ר יוסף סלנט זצ"ל, פרשת בשלח), דכ' כשכשם שיש נס מיוחד להתינוקות, וע"פ הגמ' סוטה (י"א:), שהיו הנשים יולדות אותן בשדה, והקב"ה שלח להם משמי מרום מי שמנקה ומשפיר אותם, ונתן להם שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש, וכיון שמכירין בהן המצרים רצו להורגן, ונעשה להם נס שהיו נבלעים בקרקע וכו', וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה, שנאמר זה קלי ואנוהו עי"ש, ג"כ יש נס מיוחד להעוברים.

איתא בגיטין (ל"א:): שברוח קדים אשה מפלת בו, והנה כאן בקריעת ים סוף כתיב ויט משה את ידו על הים ויולד ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, וכיון שכן היו הנשים צריכות מדרך

ולעולם לא עלה על דעתו לומר שיש להחשיב כל השנה כיום אחד, וכתב רק דבר אחד, דאם בא להתם בשבת אז אפשר שצריך להמתין עד שקיעת השבת כדי שיכול לעשות מלאכה, דהיינו דיש דין בהלכות שבת, דאם כבר חלה עליו שבת אז אין להתיר אותו במלאכה עד ששקעה החמה, ע"ש שם שהאריך בזה.

ואף שבודאי יש בזה חידוש גדול (ובאמת שכתב המנחת אלעזר שאפשר שאיסור זה אינו אלא מדרבנן, דהא כ' המנחת אלעזר שאולי יש בזה איסור דאורייתא, דהיינו שאין הדבר פשוט לו), שלפי זה האיסור שבת הוא איסור גברא, ולא תלוי רק בהמקום שנמצא שם, ויש לפלפל הרבה בדבר זה, אלא שלכאור' יש מקום לומר שזוהי כוונת המנחת אלעזר, ע"ש שם היטב בדבריו.

ואח"כ מצאתי בספר אור מאיר ממש כדברינו, שאף אם צריך להמתין כמה חדשים עד שקיעת החמה, ודוקא אז נחשב כמוצאי שבת, דין זה אינו אלא לענין מתי נחשב כסוף שבת, אבל לגבי מנין ימי השבוע, אין לומר שכל ו' חדשים נחשבים כיום אחד, ויש שבת במקום זה רק פעם אחת בז' שנים למשך שנה אחת, ע"ש שם, ואף שלא כתב כן בדעת המנחת אלעזר, שמחתי בשמחה גדולה שכנראה שכוונתי בעיקר כוונת המנחת אלעזר.

שיטת הרד"ל (הפירכא להראיה מיהושע)

ואף שכתבנו דלכאור' לא סבר המנחת אלעזר שיש להחשיב כל ו' חדשים כיום אחד, לכאור' כך סבר הרד"ל הנ"ל, דהא כ' הרד"ל להדיא "שהכל יהיה נחשב אצלם כיום או כלילה א", וע"ש בשו"ת דברי יוסף (סי' ח' ד"ה והנה) שהאריך לחלוק עליו בתקיפות, וכ' דבר זה כמעט אי אפשר לאומרו, ולקרבו אל הדעת, לומר שלכל השנה לא יהיה כ"א ב' עתים יום א', ולו כל דיני היום, ולילה א' ולו כל דיני הלילה.

ושוב כ' וז"ל, וראי' שלו מנס יהושע אין המשל דומה לנמשל, שם היה מעשה נסי שבכל העולם האריך והתמיד גלגל היומי כמה שעות, ובודאי שכל זמן שהם רואי' השמש יום הוא, והמלחמה היתה יום ערב שבת, והאריך להם היום ההו' ל"ו שעות, ולמחרתו שבתו שבת כדרך כל השנה.

ומעשה נס זה לא גרם בלבול בחשבון זמן הליכות הגלגלים, כי עמדו כל הגלגלים ע"פ הנס משך זמן ל"ו שעות, כמו שהזכיר התנא

הירח ולאור הכוכבים, והזכיר עליהם את השם, ועמדו כל אחד ואחד ששה ושלושים שעות עד מוצאי שבת וכו', ע"ש שם.

וכ' הרד"ל (שם בהגהות אות א') וז"ל, ולכאורה מהך דהכא (דכיון דלא שקעה להם החמה [אף שידעו שכבר עברו הכ"ד שעות של ע"ש לא נחשב לשבת רק], כיומא אריכתא של ע"ש הוא), יש קצת סמך לאותן מדינות הסמוכים לצירום ואצלם חשך כמה ימים רצופין יום בלא לילה או לילה בלא יום, שהכל יהיה נחשב אצלם כיום או כלילה א' (ודלא כהאומרים שראוי להם למנות כל כ"ד שעות ליום א', וכשכלו ו"פ כ"ד שעות יקדשו השבת, עיין תשובת הרדב"ז ח"א סי' ע"ו), ע"ש שם שהאריך יותר בזה.

שיטת המנחת אלעזר

הרבה מהמדברים בשאלה זו מציינים לדברי המנחת אלעזר (ח"ד סי' מ"ב ד"ה אמנם) שכתב שאם בא אחד להקוטב הצפוני בשבת, אז יש איסור מלאכה עד ששקעה השמש, וא"כ נמצא דבר פלא, דשייך לנהוג כשבת למשך ו' חדשים.

ראיתי בכמה ספרים שנקטו שסבר המנחת אלעזר שיש להחשיב כל ששה חדשים כיום אחד, והק' הרבה שלכאור' זה דבר תימה, דלפי זה נמצא שיש שבת רק פעם אחת בכל ז' שנים!

ויש שר"ל שלכאור' יש בשיטתו נ"מ להלכה למעשה, דיש כמה מטוסים (air planes) הולכים דרך הקוטב הצפוני, וא"כ צריך לדעת אם השתא הוא יום שבת שם, ולכאור' דבר זה יכול דלעת עם מנין השנים משעת בריאת העולם, דהיינו אף שהיום הוא יום שלישי, עדיין שייך שהקוטב הוא יום שבת לדעת המנחת אלעזר, דהא לפי שיטתו החשבון של שבת בהקוטב חלוק לגמרי מחשבון שלנו, וכמובן שזה דבר פלא עד מאוד.

(ועוד יש שהק' שלפי זה אם יש מי שנולד בקוטב הצפוני, אז הברית יהיה בשעת שהוא בן ח' שנים, דהא יש להחשיב כל שנה רק כיום אחד, ולעולם איש זה לא הגיע לגיל של בר מצוה, וכמובן שדבר כזה לא ניתן לאמרו).

ולכאור' יש בכל המקשים הנ"ל דבר פלא, דלכאור' המעיין בהמנחת אלעזר בפנים יראה להדיא דלעולם לא כיוון המנחת אלעזר לזה,

ידוע מה שאמרו בשם הגר"ח סולובייציק זצ"ל, שאם יש לאחד ב' אתרוגים, אחד מיוחס והוא ודאי כשר, ואחד שהוא מהודר טפי אלא שיש ספק על היחוס, שיש לברך על המהודר תחילה, כי אם נוטל הודאי כשר תחילה, שוב לא שייך ליטול השנית, כי הא כבר קיים המצוה, ולא שייך שוב לקיים המצוה פעם שנית באופן מהודר.

משעה שהיה

מעשה שהיה במי שדר בקומה השלישית של הבנין, ונתעורה שאלה איפה צריך להדליק נרות חנוכה.

כי מצד אחד יש להדליק בחוץ, וזהי האופן המהודר, אבל מאידך גיסא מקום ההדלקה בחוץ הי' על פתח החצר, ולדעת החזו"א אינו יוצא אם הדליק בפתח החצר, וא"כ יש שאלה באיזה מקום ידליק.

ולפום ריהטא שאלה זו תלוי בכל הנ"ל, שאם רוצה לקיים המצוה באופן מהודר צריך להדליק תחילה בחוץ (על הצד שיוצא שם, וכדי לקיים המצוה באופן מהודר), ואח"כ יש להדליק בפנים, (כדי לקיים כל השיטות).

(ועי' בשו"ת תשובות והנהגות שהביא מעשה בהגרי"ז, דבשעת המלחמה בארץ ישראל הוצרך כל אחד להדליק בפנים דוקא, וכך עשה הגרי"ז, ולאחר זמן הייתה להגרי"ז האשפרות להדליק בחוץ, וכך עשה הגרי"ז כדי לקיים המצוה באופן מהודר, והק' התשובות והנהגות דמה הרוויח בזה, דהא כבר קיים הגרי"ז את חיובו, וא"כ לפי סברת הגר"ח שוב אין תועלת להדליק פעם שנים, עי' שם מה שתירץ לזה).

כי אם הדליק בפנים, לדעת הגר"ח שוב אין תועלת להדליק בחוץ, כי הא כמעט לכל השיטות, המדליק בפנים יוצא ידי חובתו, וא"כ לסברת הגר"ח שוב אין תועלת להדליק בחוץ.

אבל צ"ע בזה, כי לכאור' אי אפשר להדליק בחוץ תחילה, דלכאור' על הצד דלא יצא בהדלקתו בחוץ, נחשב הדלקה זו כהפסק בין הברכה ובין ההדלקה בפנים, ואין לומר שיש להק' כן על מה שאמר הגר"ח, דהיינו דאיך יכול הגר"ח לומר דיש ליטול האתרוג המהודר תחילה, דהא על הצד דאתרוג זה פסול, למה לא נחשב כהפסק בין הברכה ובין נטילת האתרוג השני, דעי' בהמקראי קודש (סוכה) בשם הגרי"ז והגרי"ש אלישיב שליט"א דלא נחשב כהפסק, כי בזה יש לסמוך דיכול ליטול הד' מינים בזה אחר זה, וא"כ לאחר שנטל הלולב מיד שוב לא נחשב כהפסק, כי הא כבר התחיל המצוה.

בלשונו, מה עשה יהושע פשט ידו לאור השמש ולאור הירח ולאור הכוכבים, והזכיר עליהם את השם ועמדו כל א' וא' ל"ו שעות עד מוצאי שבת ע"כ.

הנה פשט ידו גם לאור הכוכבים הכונה לכל הגלגלים, שכל הגלגלים עמדו עד משך זמן שכבר היה מוצ"ש אם היו הגלגלים הולכים כדרכם, ואח"כ עולם כמנהגו נוהג, ולא היה שום חסרון או יתרון בחשבון מהלך הגלגלים ותקופות ומזלות, כ"א שיום ההוא עמדו הגלגלים זמן מה על משמרתם לא זזו ממקומם.

כדמיון כלי מורה השעות, שאיש א' עושה תחבולה, שאצבע שמורה סימני ומספר השעות (צייגער) לא יזוז ממקומו זמן מה, ועם כל זה הכלי עושה פעולתו (די"א אוהר"ע געה"ט), ואחר זמן מה יניח שמורה סימני ומספר השעות ילך ויסבב וכדרכו ומורה כמקדם, כן הדבר שכל הגלגלים עמדו במקומם ומאירי' כדרכם.

אכן ליושבי הצפון שרואים השמש לפני עיניהם זמן רב או בהיפך שנעלם ונסתר מהם זמן רב, אין הדעת סובל לומר שהם יחשבו כל משך הזמן ההוא לעת אחת.

למה הדבר דומה למי שהושם בלילה בכור חשך ואפלה אשר לא רואה שם כלל ועיקר אור היום ומאור השמש וישב זמן רב שם, האמר נאמר שכל זמן שבת שם לו דיני לילה, עולם כמנהגו נוהג סדר יום ולילה, כ"א לאנשים ההם סיבת מושבותם ותכונתם בשיפולי כדור הארץ, בציר או סמוך לו, עושה להם את כל אלה שינוי זה יום ולילה ארוכים עד חצי שנה.

ודאי הם מוכרחי' לחשב חשבון יום ולילה לערך שהוא באמצע העולם, שהוא קו המשוה, ודברים שכתבתי שם בספרי הנזכר הם ברורים ונכונים לכל מבין, עכ"ל.

ובנוגע עיקר השאלה דמה יעשה מי שדר בקוטב הצפוני, עי' מה שהארכנו בזה בגליון גבורת עקיבא לפרשת חיי שרה.

ז. הידור מצוה במקום שכבר קיים המצוה (והנ"מ להלכה למעשה)

כתיב (ט"ו ב') זה קלי ואנוהו, ומזה נלמד הענין דהידור מצוה.

אבל כאן אם הדליק בחוץ, על הצד שאינו יוצא, נמצא שהברכה הייתה ברכה לבטלה, ואין לומר שהברכה אזיל על ההדלקה שבפנים, כי הא כבר הפסיק בין הברכה וההדלקה, וא"כ לכאור' ע"כ צריך להדליק בפנים תחילה, ושוב לדעת הגר"ח אין תועלת להדליק בחוץ, כי הא כבר קיים המצוה.

אבל אם באמת יש לומר שלא כדברי הגר"ח, ששייך לקיים ההידור מצוה אף במקום שכבר קיים המצוה, א"כ כאן יש להדליק בפנים, ואח"כ יש להדליק פעם שנית בחוץ, ודו"ק.

(ועי' בשו"ת רע"א תנינא סי' י"ג, ואפשר שלשיטתו עדיין שייך הדור, דהא יש להמצוה זמן, (דהיינו החצי שעה), וא"כ אפשר שאף אם כבר מקיים עיקר המצוה, עדיין יש להור בו, דהיינו בהמשך של המצוה, אבל גם בזה יש לפקפק, דאיך שייך לומר שיש במנורה זה (דהיינו המנורה שהדליק בחוץ) הידור מצוה, אם מקיים העיקר מצוה במנורה אחרת (המנורה שהדליק בפנים), ויש לפלפל בזה, ואכמ"ל).

ובנוגע העיקר שאלה האם שייך הדור מצוה במקום שכבר מקיים המצוה, עי' מה שהארכנו בזה בגליון גבורת עקיבא לפרשת בשלח.